

Asia: VN/17688/2021

Työryhmän selvitysluonnos: datanhallinta-asetuksen kansallinen täytäntöönpano

Oletteko samaa mieltä datanhallinta-asetuksen sisällön kuvauksesta? Vaatiiko jokin kohta mielestänne lisää selvennystä, jotta pystytte soveltamaan datanhallinta-asetusta?

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Komissio pyrkii EU:n tekijänoikeus- ja datalainsäädännön kehittämiseen eurooppalaista tutkimusaluetta ja tutkimusta mahdollistavaksi ja osana tätä työtä komissio on julkaissut selvityksen Study on the Open Data Directive, Data Governance Act and Data Act and their possible impact on research

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a313139b-1147-11ed-8fa0-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-262356942>. Selvitys toteaa, että datanhallinta-asetuksen soveltaminen tutkimusorganisaatiossa (Research performing organisation, RPO) tuotettavaan tutkimusdataan olisi pääosin datanhallinta-asetuksen poikkeuksien piirissä, mutta toteaa myös että poikkeuksien soveltamisen tarkkaa laajuutta on vaikea tulkita ja tutkimusdataa käsitellään vain johdantolauseissa, mikä vähentää oikeusvarmuutta.

Työryhmän selvitysluonnos ei erittele datanhallinta-asetuksen soveltumista toisaalta tutkimusorganisaatioon viranomaisena ja toisaalta tutkimusdataan, mutta koska datanhallinta-asetus on tutkimusdatan osalta vaikeasti tulkittavissa, voidaan tulkinta jättää avoimeksi ja tulevan eurooppalaisen tulkintakäytännön varaan.

Oletteko samaa mieltä nykytilan arvioinneista? Miten datanhallinta-asetus vaikuttaa toimintaanne?

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Datanhallinta-asetuksen johdantolause 16 korostaa datan merkitystä tieteellisessä tutkimuksessa. EU:lla on edessään suuria yhteiskunnallisia, ekologisia ja taloudellisia haasteita, ja komissio on tunnistanut, että haasteiden ratkaisemiseen tarvitaan eurooppalaista tutkimusyhteistyötä mahdollistavaa lainsäädäntöä.

Eurooppalainen tutkimusyhteistyö edellyttää lainsäädännön tasojen yhteentoimivuutta. On tärkeää, että eri ministeriöiden osalta tarkastellaan datan hyödyntämistä estävää tai mahdollistavaa kansallista lainsäädäntöä osana Suomen datapolitiikan toteuttamista. Kansallisen lainsäädännön kehittäminen vaatii ministeriöihin riittäviä lainvalmisteluresursseja, sekä lakeja valmistelevia virkamiehiä että vaikutustenarvioinnin resurssointia.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan osalta Helsingin yliopisto ja Aalto-yliopisto ovat osana Digitalisaatiolla aivoterveyttä -hanketta tarkastelleet kansallista lainsäädäntöä ja sen suhdetta EU sääntelyyn (<https://helsinkibrainandmind.fi/selvityksesta-apua-henkilotietojen-kasittelyyn-tutkimuksessa/>). Aalto-yliopisto esitti hankkeen yhteydessä biopankkilakiin mahdollisuutta lisätä digitaalista kuvantamisdataa kuten aivokuvia biopankkidataan ilman biologista näytettä, mutta biopankkilain laajemmasta uudistamisesta luovuttiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön osalta yliopistot ovat tuoneet esille tarpeen datan hyödyntämiselle ja digitaaliset tutkimusmenetelmät laajemmin mahdollistavalle tutkimuspoikkeukselle tekijänoikeuslakiin. Eduskunta hyväksyi tekijänoikeuslain muutoksen käsittelyn yhteydessä lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ja arvioi tekijänoikeuslain toimivuutta tutkimuskäytännössä ja sen perusteella valmistelee tarvittavat säädösmuutosesitykset.

Vapaamuotoiset huomiot selvityksestä

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Datanhallinta-asetuksen soveltamisessa kansallisesti on tärkeää kehittää asetuksen johdantolauseessa 16 esitettyjä menettelytapoja. Datanhallinta-asetuksen johdantolause 16 edellyttäisi yksinkertaistettujen hallinnollisten menettelyjen luomista, metodologisia ja tiedonkeruupalintoja koskevaa informatiivista metadataa sekä standardoituja tietokenttiä, jotka mahdollistavat eri julkisen sektorin tietolähteistä peräisin olevien tietokokonaisuuksien helpon yhdistämisen, jos se on tarpeen analysointia varten. Näiden käytäntöjen tavoitteena olisi oltava edistää julkisesti rahoitettujen ja tuotettujen tietojen käyttöä tieteellistä tutkimusta varten "niin avoin kuin on mahdollista, niin suljettu kuin on tarpeen" -periaatetta noudattaen. Tieteellisen tutkimuksen mahdollistamiseksi olisi tärkeää, että työryhmä voisi jatkotyöskentelyssä käsitellä sitä, miten eri ministeriöt voivat toimia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Saaristo Antti
Aalto-yliopisto